

3.2.3. Господарський напрямок

Вважається, що першою твариною, яка була приручена людиною, є вовк. Так з'явилась собака – незамінимий помічник стародавнього мисливця, вірний охоронець сім'ї і племені. Сьогодні налічується близько 400 порід собак різноманітного призначення – чабанські, сторожові, пошукові, службові, мисливські (з різними спеціалізаціями).

Пізніше люди приручили козу, буйвола та інших тварин. Отримували м'ясо, молоко, шкіру в скрутні для полювання періоди. В

розкопках мідної і бронзової епох містяться залишки кісток як диких тварин, так і свійської худоби – великої рогатої худоби, коней, свиней, кіз і овець. Так тривало багато віків. Як твердить літопис, литовський князь Вітовт, скликавши в м. Луцьк сусідніх князів, подавав на багатоденних банкетах “по п’ятсот яловиць, п’ятсот баранів, п’ятсот вепрів, по сто зубрів, сто лосів, і іншій живності і ліку немає”.

З роками місце диких тварин у раціоні людей зменшувалось, а домашніх – збільшувалось. В опису України 1903 року вказано, що “Мисливський промисел лише у дуже рідких випадках має на меті одержати продукти харчування. У переважній більшості він існує лише як забава або відпочинок”.

Вирощування рослин людиною почалося більш ніж 15 тисяч років тому як засіб наблизити до житла ту їжу, яку люди збирали в лісі. Для посіву перші землероби відбирали насіння кращих диких рослин. Поступово внаслідок відбору з’явилися рослини, які відрізнялись від природних позитивними якостями – більшою врожайністю, термінами дозрівання, посухо- та морозостійкістю, таке інше. Пізніше люди почали створювати нові сорти і породи шляхом селекції. Зараз кожний вид культурної рослини має безліч сортів. Наприклад, вирощується більше двох тисяч сортів яблунь.

Сільськогосподарські угіддя зараз займають одну третину суші Землі, а аграрне господарство є основним видом діяльності значної частини населення світу.

Дикі тварини і рослини займають у людському раціоні незначне місце. Наприклад, у США, на території яких усього 150 років тому налічувалось 60 млн. бізонів і безкінечні отари лосів, антилоп, снігових баранів, лише 4,5 відсотка валового національного продукту отримано за рахунок диких видів. Все інше – штучне за рахунок розведення і вирощування.

Незважаючи на велетенський розвиток техніки в сільському господарстві, свійські тварини продовжують широко використовуватись як тяглова сила (табл. 3.6).

ООН вважає необхідним сприяти дослідженням в області створення обладнання для забезпечення оптимального використання енергії людини і тварини.

Таблиця 3.6
Розподіл використання джерел енергії (%)

Джерело енергії в отриманні продукції	Африка (37 країн)	Азія і Далекий Схід (15 країн)	Близький Схід (14 країн)	Латинська Америка (24 країни)
Людська праця	86	72	65	62
Тяглові тварини	9	23	15	13
Трактори	5	5	20	25

Створення людьми домашніх тварин і рослин на базі природного живого світу не залишилось без зворотного зв'язку. Здичавілі з якихось причин рослини і тварини дають у природних умовах дивні гібриди. Це “розумні” вовко-собаки, проти яких безсилі бригади мисливців. Або дикі коні, які “викрадають” селянські табуни.

Система штучних лісосмуг створила в степу більш сприятливі умови для хліборобства – зменшується вплив вітру, збільшується кількість опадів тощо.

Контрольні запитання і завдання

1. Наведіть приклади відмінностей домашніх рослин (тварин) від природних пращурів.
2. Як називається період в історії людства, коли люди почали займатися сільським господарством?
3. Коли почався перехід людей від пасивного збиральництва та мисливства до землеробства?
4. Вирахувати площу сільгоспугідь на планеті.
5. Охарактеризувати значення домашніх тварин для країн Азії і Далекého Сходу.
6. Наведіть приклади зворотного впливу домашніх тварин на своїх природних родичів.